

Наталія МОЖАЙКІНА

*кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова
м. Харків, Україна
nvm.natali@gmail.com*

ДИНАМІКА ТА ОСНОВНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ СВІТОПОГЛЯДНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Проблема ціннісних орієнтацій студентської молоді, їх структура і динаміка залишається незмінно актуальною в сучасному суспільстві. Ця проблема набуває особливої значущості в умовах соціально-економічної та соціально-культурної трансформації, що супроводжується кардинальною переоцінкою політичних та економічних цінностей. В умовах перетворення суспільства проявляються нові соціальні норми та цінності, правила та зразки соціальної поведінки, перетворюються соціальні уявлення, очікування та ідеали, на які особистість та різні соціальні групи в цілому починають орієнтуватися, по-іншому їх оцінювати.

Ломка ціннісних орієнтацій призвела до падіння престижу суспільно значущої праці, зростання девіантної поведінки, байдужості, соціальної пасивності. Через особливу сприйнятливість і високу соціальну мобільність студентської молоді почали формуватися нові ціннісні орієнтації і саме тому девальвація торкнулася цієї перехідної соціальної групи більшою мірою, ніж інші верстви суспільства.

Ціннісна свідомість молоді, яка формувалася в умовах інтенсивних соціально-економічних перетворень в українському суспільстві, зазнала радикальних та одночасно різноспрямованих змін. Найбільш активно особистісне самовизначення молоді у різних життєво важливих сферах (освіті, майбутній професійній діяльності, сімейному житті, культурі, політиці тощо) відбувається у старшому шкільному віці, продовжуючись у студентський період. Саме на цьому віковому етапі відбувається активне формування системи ідеалів, цінностей та орієнтацій у житті будь-якого індивіда [1, с.123].

Слід зазначити, що цінності формуються в результаті усвідомлення соціальним суб'єктом своїх потреб у співвідношенні їх з предметами навколишнього світу. Вищій рівень в системі цінностей займають ціннісні орієнтації – саме вони є важливою основою структури особистості, яка має свої внутрішні елементи структури особистості: мотиваційний, когнітивний, емоційний та оціночний компоненти. Ці елементи формуються та закріплюються життєвим досвідом індивіда у процесах

соціалізації та соціальної адаптації у суспільстві. Вони виділяють значуще для окремо взятої особистості через несприйняття або сприйняття певних цінностей

У ціннісних орієнтаціях цінність виконує роль своєрідного орієнтира і відповідного регулятора поведінки й діяльності людини в предметній і соціальній дійсності. А особистість орієнтується на ті цінності, які найбільше їй потрібні в даний час і в перспективі, відповідають її інтересам і цілям, імпонують її досвіду. В даний час ціннісна свідомість молоді характеризується більш вираженою орієнтацією на цінність сім'ї, цінність ділової (і економічної) активності та прагматичні цінності: матеріальну забезпеченість, ефективність у справах, заповзятливість та сміливість у відстоюванні поглядів. Менш значущими для студентів стали цінності здоров'я, творчості та етичні цінності: чесність та вихованість [2, с. 99]. Таким чином, можна констатувати зміщення акцентів у ціннісній свідомості студентів, що відбулося за останнє десятиліття, з спрямованості на творчу самореалізацію та етичні цінності до орієнтації на ділову активність та прагматичні цінності.

Проблема формування ціннісних орієнтацій молоді пов'язана з широким колом політичних, економічних, правових та інших питань, оскільки вона безпосередньо пов'язана з економічними та політичними аспектами реформування, тому її аналіз залежить від розгляду факторів, що впливають на нього, спектр яких багатогранний.

Сфера ціннісних орієнтацій обумовлена певною складністю перехідного періоду і несе в собі суперечність між ціннісними орієнтирами та цілями, що стоять перед державою та суспільством на даному історичному етапі розвитку та соціальними, економічними, культурними запитами студентів.

В очах молодих людей продовжує падати цінність розумової праці, освіти і знань. Кожне нове покоління йде в життя зі своїми пріоритетами, кожна молода людина прагне утвердити себе в якості автономного суб'єкта суспільної та індивідуальної життєдіяльності, а тому обирає власні пріоритети, які нерідко різняться від провідних в даному суспільстві. Порівняно з попередніми роками молодь стає більш розкутою та самостійною, починає орієнтуватись в сучасному суспільстві. Але не завжди самостійність – позитивне явище, адже стикаючись з доволі сумними реаліями життя, молоді люди стають цинічними та байдужими до навколишнього світу [3, с. 85].

Система ціннісних орієнтацій, будучи як елементом духовної сфери, проявом соціальної творчості, одночасно виступає проекцією ставлення

студентства до навколишньої соціальної дійсності у формі реалізації сутнісних сил студентства, й у цьому сенсі вона не лише є барометром настроїв студентства, але індикатором стабільності суспільства. Ефективність соціально-культурного виховання студентства, поступальний характер освітніх процесів, динаміка соціально-політичних перетворень у країні залежить від того, наскільки збалансована система ціннісних орієнтацій під впливом політичних, економічних та культурних інститутів суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Донських О. А. Трансформація ціннісних орієнтацій / О.А. Донських // Філософія освіти. – 2005. – № 2. – С. 121-127.
2. Запесоцкий А.С. Діти епохи змін: їх цінності і вибір / А.С. Запесоцкий // Соціол. дослідні. – 2006. – № 12. – С. 98-104.
3. Петров А.В. Ціннісні переваги молоді: діагностика та тенденції змін / А.В. Петров // Соціол. дослідж. – 2008. – № 2. – С. 83-90.

Ольга КУДЛАСЕВИЧ

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
Київ, Україна
okudlasevych@ukr.net*

Тетяна НОВИК

*головний економіст відділу економічної історії
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
Київ, Україна
tatiananovyk@gmail.com*

ОСВІТА ЯК БАЗОВА ЦІННІСТЬ: МІСЦЕ ТА РОЛЬ ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ

З розвитком людства зросла вага та значення освіти в житті суспільства, поволі зростає зацікавленість до функцій і значення освіти в науковій думці. Так, відомий економіст В. Петі прагнув оцінити людину та її корисні властивості й дотримувався позиції, що знання та навички індивідів є складовими частинами їхнього багатства та багатства суспільства [3]. У свою чергу знаний вчений А. Сміт наголошував на важливості освіти населення, визнавав, що витрати на освіту громадян приводять до зростання продуктивності праці й навіть відшкодовуються майбутнім прибутком [6]. Вчений-теоретик Д. Рікардо вивчав питання